

УДК 623.6

С.В. Сидоров

Національний університет оборони України, Київ

ОПЕРАТИВНА СПАДЩИНА ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ В ОПЕРАЦІЯХ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

У статті визначені та проаналізовані деякі кількісні показники, які характеризують результати операцій та воєнне мистецтво Червоної Армії на території України в роки Великої Вітчизняної війни.

Ключові слова: операції та воєнне мистецтво Червоної Армії, досвід Великої Вітчизняної війни.

Вступ

Велика Вітчизняна війна залишила незабутній слід у життях і долях мільйонів людей. Написано тисячі книг і статей про війну, але, на жаль, повна і вичерпна статистика витрат, що пов'язані з війною, і дотепер ще не створена. Неодноразово проводилися спроби визначити ціну перемог і поразок, матеріальні витрати, внесок у перемогу кожного народу і його жертви, але вони не завжди об'єктивні за змістом і вичерпні за суттю, а часом ще мають тенденційний характер. Проте опубліковані на даний період загальні дані втрат дозволяють дослідникам доторкнутися до цієї проблеми більш детально і ґрунтовно. Війна стала загальним усенародним горем, величезні жертви і матеріальні втрати дотепер викликають жаркі суперечки істориків. Визначити ці втрати, особливо втрати військ в операціях на території нашої країни, велика наукова проблема.

У статті ставиться **мета** визначити та проаналізувати деякі кількісні показники, які характеризують результати операцій та воєнне мистецтво Червоної Армії на території України в роки Великої Вітчизняної війни.

Основний розділ

Україна опинилася в самому центрі кровопролитних боїв. З 51 стратегічної операції радянських збройних сил 15 (29 %) були проведені на території України (додаток 1), а з 73 самостійних фронтових операцій – 16 (22%) (додаток 2). (Усього 31 операція, що складає одну четверту від загальної кількості операцій стратегічного і фронтового масштабу.)

П'ять стратегічних оборонних операцій (35 % від загальної кількості), десять стратегічних наступальних операцій (27 %) і одна морська десантна (100 %) – ось той вагомий внесок у розвиток радянської стратегії, що нагромадили війська, захищаючи Україну в роки Великої Вітчизняної війни.

Стратегічні операції, у свою чергу, склалися з фронтових і армійських операцій. На землі України війська провели 68 фронтових операцій, 52 з яких у рамках стратегічних і 16 самостійних фронтових операцій, які істотно вплинули на розвиток радянського оперативного мистецтва.

Загальна кількість операцій за видами дій показана в табл. 1.

Таблиця 1

Кількість операцій, що проведені на території України*

Період	Стратегічні				Самостійні фронтові			
	наступальні	оборонні	десантні	всього	наступальні	оборонні	десантні	всього
У ході окупації	–	4	1	5	2	7	–	9
У ході звільнення	9	1	–	10	5	1	1	7
Усього	9	5	1	15	7	8	1	16

*Таблиця розроблена на підставі даних [2, С. 2 – 6].

При залишенні території України радянські війська провели 14 операцій, із них 11 оборонних, 2 наступальні і 1 морська десантна; у ході звільнення території України від німецько-фашистських загарбників – 17 операцій, у тому числі 2 оборонні, 14 наступальних і 1 морська десантна.

Бойові дії на території України продовжувалися з 22 червня 1941 року по 28 жовтня 1944 року, тобто 1225 днів і ночів, що складає 86% часу загальної тривалості Великої Вітчизняної війни. За цей час безпосередньо активні бойові дії продовжувалися близько 30 місяців (75%), оперативні паузи склали близько 11 місяців. Площа окупованої території (включно Кримський півострів) склала 603,7 тис. км².

Детальний аналіз умов підготовки і проведення цих операцій, складу сил і засобів сторін, прийомів і способів дій військ, і нарешті, втрат живої сили і бойової техніки дає підставу зробити висновок про те, що за перемогу на Україні народ платив величезну і не завжди виправдану ціну. Найважчими, кровопролитними і, на жаль, дотепер усе ще недостатньо вивченими військовими істориками залишаються перші оборонні операції, які проходили в Західній Україні в перші тижні війни. Саме в цих операціях криються причини багатьох наших невдач і тих величезних жертв, що зазнали війська. Ще менше вивчені дії військ у ланці полк – бригада – дивізія.

Дані про втрати Червоної Армії в оборонних

боях на території України свідчать про те, що війська безповоротно загубили 1 347 681 (16%) солдата й офіцера, а всього 1 757 530 чоловік, 7 651 танк (6 %), 54 772 гармати і міномети (9 %) і 2 694 літаки (2 % від загальної кількості безповоротних втрат за війну).

У ході стратегічних наступальних операцій зі

звільнення України безповоротно втрати Червоної Армії склали 764 318 чол. (9 %), загальні – 3 318 737 чол., на частину загубленої в боях техніки й озброєння прийшлося відповідно 14 407 танків і САУ (11 %), 18 336 гармат і мінометів (3%), 2 997 літаків (2 %). Втрати особового складу, бойової техніки й озброєння показані в табл. 2.

Таблиця 2

Втрати особового складу, бойової техніки й озброєння в операціях на території України*

Сили та засоби	Вид операції		Всього в операціях	На 1 тис. км ²
	стратегічні	самостійні фронтові		
При залишенні території				
Особового складу, чол.:				
безповоротні	1 334 915	760 623	2 095 538	3475
санітарні	378 081	368 121	746 202	1237
всього	1 712 996	1 128 744	2 841 740	4712
Техніки та озброєння, од.:				
танки	7 364	–	7 364	12,2
гармати та міномети	51 720	–	51 720	85
літаки	2 623	–	2 623	4,3
У ході визволення території				
Особового складу, чол.:				
безповоротні	873 073	115 350	988 423	1639
санітарні	2 591 601	260 479	2 852 080	4730
всього	3 465 674	375 829	3 841 503	6370
Техніки та озброєння, од.:				
танки	14 251	–	14 251	24
гармати та міномети	20 558	–	20 558	34
літаки	2 865	–	2 865	5
Всього в ході бойових дій				
Особового складу, чол.:				
безповоротні	2 207 988	875 973	3 083 961	5114
санітарні	2 969 682	628 600	3 598 282	5967
всього	5 178 670	1 504 573	6 683 243	11083
Техніки та озброєння, од.:				
танки	21 615	–	21 615	36
гармати та міномети	72 278	–	72 278	120
літаки	5 488	–	5 488	9

*Таблиця розроблена на підставі даних [1, С. 268, 270, 272, 276, 278, 283-284, 287, 288 – 292, 294, 297, 310 – 317, 484 – 487].

При залишенні території в ході кровопролитних боїв радянські війська безповоротно загубили 2 095 538 чол. особового складу, загальні втрати досягли 2 841 740 чол., 7 364 танки, 51 720 гармат і мінометів, 2 623 літаки. У ході звільнення території України безповоротні втрати в особовому складі склали 988 423 чол., загальні – 3 841 503 чол., 14 251 танк, 20 558 гармат і мінометів, 2 865 літаків. Усього ж у ході воєнних дій на території України безповоротні втрати в особовому складі склали 3 083 961 чол. (35%), загальні – перевищили 6 683 243 чол., втрати танків і САУ досягли 21 615 машин (22 %), гармат і мінометів – 72 278 (23%), бойових літаків – 5 488 (6 % від загальної кількості втрат за роки війни).

Якщо умовно взяти втрати фашистської Німеччини за усю війну за 100 %, то відносно до них у боях за Україну Червона Армія загубила 31 % особового складу, 52 % танків і САУ і більше 13 % літаків.

Кількісні втрати мають ще й якісний зміст.

Безповоротно втраченим особовим складом можна було б укомплектувати більше 150 стрілецьких дивізій (це майже одна четверта частина від числа сформованих у роки війни стрілецьких дивізій), 27 танкових армій по 800 танків у кожній (у роки війни на фронтах діяло усього 6 танкових армій) і 5 повітряних армій по 900 бойових літаків у кожній (усього було 18 повітряних армій).

Ці цифри говорять про величезні моральні і матеріальні витрати військ для досягнення перемоги над ворогом. Про співвідношення втрат сил і засобів збройної боротьби на українській землі свідчать дані табл. 3.

При звільненні окупованої території радянськими військами було витрачено часу в 1,5 рази більше (18 місяців), ніж витратив противник на її окупацію (12 місяців). При цьому втрати Червоної Армії в особовому складі і бойовій техніці свідчать про те, що їхня інтенсивність була в 2 – 3 рази вище при залишенні території в ході важких оборонних боїв.

Співвідношення втрат*

Показники	Втрати на 1 тис. км ² території України		
	при залишенні	в ході визволення	співвідношення
Тривалість дій, міс.	12	18	1:1,5
Середньомісячні втрати:			
а) особового складу, чол.:			
безповоротні	174628	54912	3,1:1
санітарні	373101	158448	2,3:1
всього	236811	213416	1,1:1
б) техніки та озброєння, од.:			
танків	613	792	1:1,3
гармат та мінометів	4310	1142	3,8:1
літаків	219	159	1,4:1

*Таблиця розроблена автором.

У цілому втрати Червоної Армії в бойових діях в Україні показують, що кожна тисяча квадратних кілометрів її території оплачувалася кров'ю солдатів і офіцерів однієї стрілецької дивізії (11 083 чол.), одного танкового полку (36 танків), однієї артилерійської дивізії (120 гармат) й однієї ескадрильї літаків (9 машин).

Характеризуючи рівень розвитку воєнного мистецтва, слід зазначити, що в 15 стратегічних операціях, що були проведені на території України, поставленої мети вдалося досягти тільки в 8 операціях (53%), а в усіх п'ятьох оборонних операціях досягти її так і не вдалося. В операціях на території України позначилася тенденція ставлення військам бойових завдань, які перевищували можливості військ щодо їх виконання. У 5 операціях з 15 війська виконували поставлені бойові завдання складом військ, що був на початок операції. У всіх інших операціях посилення резервами Ставки ВГК у ході операції досягло від 15% до 64%, при цьому в 6 операціях (40%) цілі операції так і не були досягнуті.

Аналіз даних додатка 3 свідчить про те, що в оперативній спадщині Червоної Армії операції, проведені на території України, займають визначене місце. У кількісному плані це виглядає так: стратегічні операції – 29%; самостійні фронтові – 22%; стратегічні наступальні – 25%; самостійні фронтові наступальні – 13%; стратегічні оборонні – 36%; фронтові оборонні – 67%. Отже, найбільший досвід у проведенні оборонних операцій був отриманий на території України, який, на жаль, ще недостатньо глибоко і всебічно вивчений.

Середня тривалість стратегічних операцій на Україні складала 43 доби проти 50 дів у всіх операціях даного масштабу, тривалість фронтових операцій – 51 добу проти 39 дів відповідно. Характерною рисою є те, що тривалість операції фронтового масштабу на території України дорівнювала тривалості стратегічних операцій.

Середня чисельність військ до початку операцій фронтового масштабу була у 3 – 4 рази меншою, ніж у стратегічних операціях, і складала 240 – 320 тис. чол. проти 710 – 1100 тис. чоловік у стратегічних операціях. Відповідні показники чисельності військ до початку

операції в Україні в цілому відповідали загальним показникам чисельності військ за всі операції.

Середні безповоротні втрати особового складу в операціях фронтового рівня на території України були в 1,5–2 рази вище за усіх фронтових операцій. У стратегічних операціях вони перевищували середні показники за всі операції на 20–27%. Не менше високими були і санітарні втрати, особливо у фронтових оборонних операціях, де вони перевищували більше ніж на 20% відповідні показники в стратегічних оборонних операціях. У стратегічних наступальних операціях в Україні санітарні втрати в середньому перевищували загальні показники майже на 40%. Загальні втрати особового складу в операціях на території України перевищували аналогічні показники за всі операції різних видів і масштабів на 10–35%, а середньодобові – на 30–50% відповідно. Розподіл операцій по роках війни показаний в табл. 4.

Аналіз даних табл. 4 показує, що тільки 20 (18%) стратегічних операцій і 29 (26%) самостійних фронтових операцій у 1944–1945 рр. проведені за межами території України. У перші три роки війни операції, які були проведені на території України, розподілялися так: у 1941 році – 27% стратегічних і 57% фронтових, у 1942 – 33% і 31% відповідно, у 1943 – 50% і 33% операцій відповідного масштабу. Ці показники свідчать, що операції на території України за кількістю, масштабом та значенням займали далеко не останнє місце на фоні всіх інших операцій Великої Вітчизняної війни.

За всіх часів вважалося вершиною полководницького мистецтва уміння оточити і знищити ворога. На радянсько-німецькому фронті противнику вдавалося це зробити 19 разів, а от Червоної Армії це вдалося здійснити 16 разів. На території України наші війська потрапляли в значні оточення 7 разів (36%), втратили більше ніж 1 196 689 чол. А ось оточити війська противника вдалося тільки 5 разів, при цьому в полон потрапило тільки 104 200 солдатів і офіцерів противника, тобто у десять разів менше [3, с. 36–37]. У знаменитій Корсунь-Шевченківській операції противнику вдалося частиною сил, без важкого озброєння, вирватися з кільця оточення, тому полонено було тільки 18,2 тис. чол. з 73 тис. оточених.

Розподіл операцій за роками війни *

Роки	Стратегічні		Співвідношення СОУ/СО, %	Фронтіві самостійні		Співвідношення ФОУ/ФО, %
	В Україні (СОУ)	Всього (СО)		В Україні (ФОУ)	Всього (ФО)	
1941	3	11	27	4	7	57
1942	2	6	33	5	16	31
1943	7	14	50	7	21	33
1944	3	11	27	–	19	0
1945	–	9	0	–	10	0

* Таблиця розроблена автором.

Така низька результативність операцій на оточення пояснюється тим, що радянське командування ще не мало досвіду в підготовці і проведенні такого роду операцій. Надалі результативність операцій на оточення зросла, але проведені вони були за межами України.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно відзначити, що вогненна хвиля війни двічі немилосердно прокотилася по території України. Оперативна спадщина воєнного мистецтва на українській землі становить четверту частину операцій, проведених у роки війни Червоною Армією. При цьому потрібно мати на увазі, що в половині з них поставлені цілі не були досягнуті, а велика частина операцій, на жаль, усе ще недостатньо глибоко вивчені. Перемога дісталася дорогою ціною. Втрати бойової техніки й озброєння склали приблизно 22–23% від загальних втрат за усю війну. Безповоротні втрати в особовому складі досягли більше ніж 35% від загальних втрат Червоної Армії за війну.

Операції на території України займають помітне місце в оперативній спадщині Червоної Армії, але особливо глибокого й усебічного вивчення потребують оборонні операції фронтного і стратегічного масштабу, тому що на території України їх було проведено більше усього, але при цьому у своїй більшості для Червоної Армії вони закінчилися невдало.

Кількісні показники, що характеризують тривалість операцій, середню чисельність військ, втрати особового складу в операціях різноманітних видів і масштабів, свідчать про те, що операції на території України за результативністю істотно відрізнялися від інших операцій. При однаковій чисельності військ до початку операції втрати в особовому складі, як правило, були вище аналогічних показників за всі операції відповідного виду.

Висновок

Бойовий досвід накопичувався поступово і рівномірно за часом, проте, високі відносні показники втрат на території України свідчать не тільки про географічні особливості її території, але і про рівень військової майстерності. Отримані показники мають розрахунковий характер, відсутність багатьох даних не дозволяє вважати цю роботу остаточно закінченою.

Незважаючи на перемогу у війні в цілому, такі високі кількісні втрати сил і засобів у боях на території України характеризують радянський рівень воєнного мистецтва в цей період як недостатньо високий, при цьому переважання кількісних параметрів над якісними є характерною рисою радянського воєнного мистецтва.

В умовах значного скорочення Збройних Сил України в цілому, змін умов і форм збройної боротьби, особливо у світлі оборонної доктрини України, усе ж не варто ігнорувати досвід Великої Вітчизняної війни, у першу чергу гірких уроків оборонних дій. Необхідно глибоко вивчати не тільки позитивний, але і негативний досвід, що допоможе уникнути помилок надалі.

Список літератури

1. Россия и СССР в войнах XX века: Статистическое исследование. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 608 с.
2. Гуркин В.В. Людские потери Советских Вооруженных Сил в 1941–1945 гг. Новые аспекты / В.В. Гуркин // Военно-исторический журнал. – 1999. – № 2. – С. 1–13.
3. Как окружали немцы, как окружали мы // Коммунист Вооруженных Сил. – 1991. – № 8. – С. 35–37.

Надійшла до редколегії 11.03.2010

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ОПЕРАТИВНОЕ НАСЛЕДСТВО КРАСНОЙ АРМИИ В ОПЕРАЦИЯХ НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

С.В. Сидоров

В статье определены и проанализированы некоторые количественные показатели, которые характеризуют результаты операций и военное искусство Красной Армии на территории Украины в годы Великой Отечественной войны.

Ключевые слова: операции и военное искусство Красной Армии, опыт Великой Отечественной войны.

OPERATIVE INHERITANCE OF RED ARMY IN OPERATIONS ON TERRITORY OF UKRAINE IN YEARS OF GREAT PATRIOTIC WAR

S.V. Sidorov

A purpose to define and analyse some quantitative indexes which characterize the results of operations and art of war of Red Army on territory of Ukraine in the years of Great Patriotic war is put in the article.

Keywords: operations and art of war of Red Army, experience of Great Patriotic war.

Стратегічні операції, що проведені на території України*

Назва операції	Тривалість, діб	Чисельність військ на початок операції, чол.	Втрати особового складу, чол.				Втрати техніки та озброєння, од.			Розрахункові дивізії	Резерви,	Доля резервів, в %	Дата початку операції	Дата закінчення операції	Вид операції	Ступінь досягнення мети	Ширина фронту, км	Глибина, км	Темп, км за добу
			Безповоротні	Санітарні	Загальні	Середньодобові	Танки	Гармати та міномети	Літаки										
1. Оборонна операція у Західній Україні	15	864600	172323	69271	241594	16106	4381	5806	1218	59,5	15	25	22.06.41	06.07.41	ОО	Ні	600-700	300-350	20-23
2. Київська оборонна операція	82	628500	616304	84240	700544	8543	411	28419	343	47	30	64	07.07.41	26.09.41	ОО	Ні	300	600	7.3
3. Донбасько -Ростовська оборонна операція	49	541600	143313	17263	160576	3277	101	3646	240	31	8	26	29.09.41	16.11.41	ОО	Ні	400-670	150-300	3.0-6.1
4. Керченсько-Феодосійська десантна операція	9	82500	32453	9482	41935	4659	35	133	39	9	-	0	25.12.41	02.01.42	ДО	Так	250	100-110	11.1-12.2
5. Воронежсько- Ворошиловградська боронна операція	27	1310800	370522	197825	568347	21050	2436	13716	783	92,5	20	22	28.06.42	24.07.42	ОО	Ні	900	150-400	5.5-14.8
6. Воронежсько-Харківська наступальна операція	50	502400	54475	98086	153561	3071	1023	2106	307	48,5	11,5	24	13.01.43	03.03.43	НО	Ні	250-400	360-520	7.2-10.4
7. Харківська оборонна операція	22	345900	45219	41250	86469	3930	322	3185	110	24,5	6	24	04.03.43	25.03.43	ОО	Ні	200-240	100-150	9.0-11
8. Белгородсько-Харківська наступальна операція	21	1144000	71611	183955	255566	12170	1864	423	153	52,5	20	38	03.08.43	23.08.43	НО	Так	300-400	140	6.6
9. Донбаська наступальна операція	41	1011900	66166	207356	273522	6671	886	814	327	82,5	5	6	13.08.43	22.09.43	НО	Так	450	250-300	6.1-7.3
10. Чернігівсько-Полтавська наступальна операція	36	1581300	102957	324995	427952	11888	1140	916	269	122	18,5	15	26.08.43	30.09.43	НО	Так	600	250-300	6.9-8.3
11. Нижньодніпровська наступальна операція	86	1506400	173201	581191	754392	8772	2639	3125	430	120,5	-	0	26.09.43	20.12.43	НО	Так	750-800	100-300	1.2-3.5
12. Київська наступальна операція	11	671000	6491	24078	30569	2779	271	104	125	49	-	0	03.11.43	13.11.43	НО	Так	320-500	150	13.6
13. Визволення Правобережної України	116	2406100	270198	839330	1109528	9565	4666	7532	676	194,5	33	17	24.12.43	17.04.44	НО	Так	1300-1400	250-450	2.1-3.9
14. Кримська наступальна операція	35	462400	17754	67065	84819	2423	171	521	179	32,5	-	0	08.04.44	12.05.44	НО	Так	160	200-260	5.7-7.4
15. Львівсько-Сандомирська наступальна операція	48	1002200	65001	224295	289296	6027	1269	1832	289	80	-	0	13.07.44	29.08.44	НО	Так	440	350	7.3
ВСЬОГО	648	14061600	2207988	2969682	5178670	7992	21615	72278	5488	1045,5	167								
Середнє значення	43	937440	147199	197979	345245	8028	1441	4819	366	69,7	11,1	17					480-550	230-310	7,5-10

*Таблиця розроблена на підставі даних [1,-С. 268, 270, 272, 276, 278, 283 – 284, 287, 288 – 292, 294, 297, 310 – 317, 484 – 487].

Самостійні фронтові операції червоної армії в Україні

№ з/п	Вид операції	Назва операції	Дата початку	Дата закінчення	Тривалість, діб.	Чисельність військ до початку операції, чол.	Втрати особового складу, чол.			
							Безповоротні	Санітарні	Загальні	Середньодобові
1.	ОО	Оборона Одеси	05.08.41	16.10.41	72	34500	16578	24690	41268	565
2.	ОО	Тирасполь-Мелітопольська оборонна операція	27.07.41	28.09.41	63	280510	75424	46226	121650	1901
3.	ОО	Сумсько-Харківська оборонна операція	30.09.41	30.11.41	61	147110	75720	20789	96509	1556
4.	ОО	Кримська оборонна операція	18.10.41	16.11.41	28	235600	48438	15422	63860	2129
5.	ОО	Оборона Севастополя	30.10.41	04.07.42	247	52000	156880	43601	200481	808
6.	ОО	Бойові дії на Керченському півострові	14.01.42	12.04.42	88	181680	43248	67091	110339	1240
7.	НО	Барвенково-Лозовська наступальна операція	18.01.42	31.01.42	13	361690	11095	29786	40881	2920
8.	ОО	Керченська оборонна операція	08.05.42	19.05.42	11	249800	162282	14284	176566	14714
9.	НО	Харківська битва	12.05.42	29.05.42	17	765300	170958	106232	277190	15399
10.	НО	Міллерово-Ворошиловградська наступальна операція	01.01.43	22.02.43	52	265180	38049	63684	101733	1953
11.		Бойові дії на рильському и сумському напрямках	04.03.43	28.03.43	24	93770	2643	4891	7534	301
12.	НО	Ізюм-Барвенківська наступальна операція	17.07.43	27.07.43	10	202430	10310	28380	38690	3517
13.	НО	Лютезька наступальна операція	01.10.43	02.11.43	32	253830	24422	60642	85064	2578
14.	НО	Букринська наступальна операція	12.10.43	24.10.43	12	185960	6498	21440	27938	2149
15.	ДО	Керченсько-Ельтигенська морська десантна операція	31.10.43	11.12.43	41	150000	6985	20412	27397	652
16.	ОО	Київська оборонна операція	13.11.43	22.12.43	39	730000	26443	61030	87473	2187
		ВСЬОГО			810	4189360	875973	628600	1504573	1857
		Середнє значення			51	261835	54748	39288	94036	1843

*Таблиця складена на підставі [2, С. 2 – 6].

Характеристика і співвідношення деяких показників в операціях*
А. У стратегічних операціях

Показники	Види операцій								
	стратегічні			стратегічні наступальні			стратегічні оборонні		
	в Україні (СОУ)	всього (СО)	співвідношення СОУ/СО, в %	в Україні (СНОУ)	всього (СНО)	співвідношення СНОУ/СНО, в %	в Україні (СООУ)	всього (СОО)	співвідношення, СООУ/СОО, в %
Кількість	15	51	29	9	36	25	5	14	36
Загальна тривалість, діб	648	2530	26	444	1670	27	195	852	23
Середня тривалість, діб	43	50	86	49	46	107	39	61	64
Середня чисельність військ на початок операції, чол.	937440	932298	101	1143078	1042149	110	738280	710528	104
Втрати особового складу, чол.: безповоротні									
всього	22097988	6265171	35	827854	2616013	32	1347681	3632785	37
середні	147199	122846	120	91984	72667	127	269536	259485	104
санітарні									
всього	2969682	9065898	33	2550351	7392841	34	409849	1725513	24
середні	197979	177763	111	283372	205357	138	81970	123251	67
загальні									
всього	5178670	15177684	34	3379205	10009854	34	1757530	5358298	33
середні	345245	297602	116	375467	278052	135	351506	382736	92
середньодобові	7992	5999	133	7610	5993	127	9013	6289	143

Б. У самостійних фронтових операціях

Показники	Види операцій								
	фронтові			фронтові наступальні			фронтові оборонні		
	в Україні (ФООУ)	всього (ФОО)	співвідношення ФООУ/ФОО, в %	в Україні (ФНОУ)	всього (ФНО)	співвідношення ФНОУ/ФНО, в %	в Україні (ФООУ)	всього (ФОО)	співвідношення ФООУ/ФОО, в %
Кількість	16	73	22	7	54	13	8	12	67
Загальна тривалість, діб	810	2854	28	160	1922	8	609	701	87
Середня тривалість, діб	51	39	131	23	36	64	76	58	131
Середня чисельність військ на початок операції, чол.	261835	296600	88	304023	320185	95	238900	255358	94
Втрати особового складу, чол.: безповоротні									
всього	875973	2124453	41	263975	1347332	20	605013	652199	93
середні	54748	29102	188	37711	24951	151	75627	54350	139
санітарні									
всього	628600	3804277	17	315055	3260382	10	293133	357688	82
середні	39288	52113	75	45008	60377	75	36642	29807	123
загальні									
всього	1504573	5928730	25	579030	4606914	126	898146	1009887	89
середні	94036	81205	116	82719	85313	97	112268	84157	133
середньодобові	1857	2077	89	3618	2397	151	1474	1441	102

*Таблиця розроблена автором.